

Advies bij het verzoek tot opstellen van een informatieverlag betreffende de optimalisering van de samenwerking tussen de federale overheid en de deelstaten inzake de bestrijding van kunstroof

De Commissie voor de Transversale Aangelegenheden – Gemeenschapsbevoegdheden van de Senaat stelde een toelichtende nota op over de optimalisering van de samenwerking tussen de federale overheid en de deelstaten inzake de bestrijding van kunstroof, met als doel aanbevelingen te doen naar de federale overheid zowel als de deelstaten.

In het kader van informatiegaring vraagt de Commissie de SARC per brief van 6 november om zijn standpunt en visie omtrent deze problematiek: vaststellingen, gegevens en standpunten betreffende de strijd tegen kunstroof, maar ook mogelijke aanbevelingen om de situatie te verbeteren.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed bespreekt de toelichtende nota en de input van Hans Feys, expert van de afdeling Erfgoed van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, op zijn vergadering van 28 november 2017 en brengt volgend advies uit.

1. Situering

De toelichtende nota van de Senaatscommissie gaat in op de nationale en internationale regelgeving in het kader van de bestrijding van kunstroof en de illegale handel in cultuurgoederen. Er worden ook problemen gesignaleerd. Zo zou de werking van het ambtelijk overlegplatform onduidelijk zijn, werd de cel Kunst en Antiek van de federale gerechtelijke politie in de afgelopen jaren al meerdere malen afgeslankt en bijna opgedoekt, en wordt België op internationaal niveau beschouwd als zwakste schakel op het gebied van bestrijding van illegale handel in kunstwerken.

Wat betreft het institutionele kader is kunstroof en de bescherming van cultuurgoederen als beleidsthema binnen België een transversaal thema. De relevante internationale verdragen zijn gemengde verdragen en moeten door zowel het federale niveau als de deelstaten worden geratificeerd. Voor de musea en wetenschappelijk-culturele instellingen zijn diverse bevoegdheidsniveaus in het geding. Bovendien is opsporing en bestrafing van kunstroof en illegale handel is een federale bevoegdheid; cultureel erfgoed en de bescherming ervan vallen onder de bevoegdheid van de deelstaten.

De nota bevat ook een aantal vragen. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed gaat niet op al deze vragen in, maar licht er de voor hem belangrijkste verbeterpunten met betrekking tot de bestrijding van kunstroof en het beschermen van cultuurgoederen uit.

2. Advies

2.1 Handhaving heeft te weinig prioriteit

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat het grootste probleem inzake de bestrijding van de illegale handel en kunstroof in België zich situeert bij de lage prioriteit die de handhavingsdiensten aan deze problematiek toekennen.

De afschaffing van de gespecialiseerde cel voor kunstdiefstallen bij de politie beschouwt de Sectorraad hiervoor als exemplarisch. Het is positief dat men de enige gespecialiseerde speurder terug specifieke opdrachten op dit vlak heeft gegeven, maar de gespecialiseerde cel blijft afgeschaft en allicht zal de functie van deze specialist wegvallen eens deze met pensioen gaat. Terecht kijken andere landen binnen de EU met veel onbegrip en enig ongeloof naar deze situatie. Het hoeft geen verder betoog dat deze situatie niet goed is voor het imago van België, zeker nu internationaal steeds meer opgeroepen wordt om kunstroof, die als een belangrijk middel beschouwd wordt voor de financiering van terroristische organisatie, veel sterker te gaan bestrijden. België zou in tegendeel, met Brussel als hoofdstad van Europa, een voorbeeldrol moeten opnemen en zijn verantwoordelijkheid terzake moeten opnemen.

Ook bij de douane vormt de bestrijding van de illegale handel in cultuurgoederen geen prioriteit. Het lijkt de Sectorraad dat er bij de douane geen gespecialiseerde kennis aanwezig is en dat er in het verleden geen op deze problematiek gerichte specifieke douaneacties georganiseerd werden. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed hoopt dat de in voorbereiding zijnde EU-Verordening betreffende de invoer van cultuurgoederen bij de douane tot een toegenomen belangstelling zal leiden en dat de lang verwachte omzetting van het UNESCO '70-verdrag de douane de nodige tools zal bieden om deze problematiek ook daadwerkelijk aan te pakken.

2.2 Regelgeving ontoereikend

Zoals de adviesraden in 2010¹ al schreven blijft er een grote nood aan een sluitend internationaal kader om culturele goederen te beschermen. Het 2^e protocol in aanvulling op de Haagsche Conventie scheidt te weinig klaarheid en lost niet alle problemen met de Conventie op.

Bovendien is het problematisch dat er bijna 10 jaar na de ratificatie van het UNESCO '70-verdrag door België nog steeds geen omzettingswet is voor het verdrag terwijl het net die omzettingswet is die de handhavingsdiensten de nodige bijkomende juridische basis zou bieden om de illegale handel in cultuurgoederen te bestrijden².

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed hoopt dat de federale overheid er zich toe zal engageren om de bevoegde politie- en douanediensten beter te bestaffen en alsnog werk wil maken van de omzetting van het Unesco '70-verdrag.

Wat betreft de Vlaamse overheid, moet er voor gezorgd worden dat de veiligheidsnormen voor musea hoog en scherp blijven, en moeten daarvoor ook de juiste middelen voorzien worden.

¹ Advies van SARiV, SARO en SARC bij het tweede Protocol bij het Verdrag van Den Haag inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict, 2 februari 2010.

https://cjsm.be/sarc/SR_ke/adviezen/20100202_advies_2deprotocol_denhaag.pdf

² De toenmalige Raad voor Cultuur, de voorganger van de SARC, adviseerde in 2005 reeds over de ratificatie.

https://cjsm.be/sarc/historiek/ravocu/adviezen/2005/advies_C03.05.pdf

Advies over de optimalisering van de samenwerking inzake de bestrijding van kunstroof

2.3 Samenwerking optimaliseren

Voor wat de samenwerking betreft tussen de federale overheid en de deelstaten wil de SARC vooreerst haar waardering uitspreken voor de werkzaamheden van het 'overlegplatform invoer, uitvoer en restitutie van cultuur. Dit platform leverde met de opstelling– in consensus – van een voorstel omzettingwet voor het UNESCO '70-verdrag verdienstelijk werk en zorgde voor de uitbouw van een intra-Belgisch netwerk van ambtenaren die binnen hun respectieve diensten verantwoordelijk zijn voor de opvolging van de dossiers met betrekking tot de invoer, uitvoer en/of restitutie van cultuurgoederen.

Het platform blijft echter een informeel overlegorgaan en kan slechts wanneer het specifieke opdrachten krijgt vanwege het Overlegcomité (voorbeeld omzetting UNESCO '70-verdrag) dit informele karakter overstijgen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat de bestaande samenwerking geoptimaliseerd zou kunnen worden:

- door een formeel samenwerkingsakkoord na te streven tussen de federale staat en de deelstaten.

De bevoegdheidsversnippering inzake de bescherming en uitvoer van cultuurgoederen, leidt tot onduidelijke regels, veel verwarring en een zeer onduidelijke situatie voor wat betreft de cultuurgoederen die zich in Brussel bevinden. Er is een samenwerkingsakkoord nodig om dit terug tot een sluitend en eenduidig geheel te maken. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat dit de efficiëntie van de beleidsvoering ten goede zal komen en tot meer duidelijkheid voor de burger zou leiden.

- door te streven naar samenwerkingsovereenkomsten tussen de politie en de douane enerzijds en de cultuuroverheden anderzijds.

Een dergelijke overeenkomst zou bepalingen kunnen bevatten over de manier waarop de cultuuroverheden de politie en de douane kunnen ondersteunen. De Sectorraad denkt daarbij aan een 'contactlijst' van specialisten per domein, het deelnemen/mee organiseren van een vormingsreeks voor douane en politie inzake de bestrijding van kunstroof en illegale handel, het opzetten van gemeenschappelijke acties. De bestaande praxis hieromtrent in Frankrijk en Nederland kan hierbij tot voorbeeld dienen. En allicht is het ook mogelijk om wat vorming betreft nauw samen te werken met Nederland en Frankrijk. Het cultuurinhoudelijke deel van een dergelijke vorming, alsook vele handavingsaspecten zijn immers gelijk en een dergelijke aanpak zou tot grensoverschrijdende kennisuitwisseling kunnen leiden.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Herman Baeten, voorzitter
Jorijn Neyrinck, ondervoorzitter
Hanne Schuermans, secretaris

Advies over de optimalisering van de samenwerking inzake de bestrijding van kunstroof